

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

Sprawozdanie z oceny własnej – działania na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia związane z projektowaniem misji i strategii wydziału (2012)

1. Opis

A. Misja

Wydział nie ma sformułowanej misji.

B. Strategia

Wydział nie ma sformułowanej strategii.

C. Programy kształcenia

Czy koncepcja i cel programów kształcenia na studiach I i II stopnia, studiach doktoranckich oraz studiach podyplomowych zostały opracowane w oparciu o prowadzone przez wydział badania naukowe, analizę możliwości kadrowych i finansowych oraz potrzeb uczelni i partnerów społecznych (np. pracodawców, organizacji pozarządowych, samorządu lokalnego itd.).

Czy ogólne cele kształcenia opracowano w oparciu o analizy przewidywanych możliwości zatrudnienia i kontynuacji kształcenia przez absolwentów studiów?

Czy uwzględniono wizję miejsca absolwenta na rynku pracy określoną przy współpracy z nauczycielami akademickimi, studentami oraz partnerami społecznymi (jakimi?)?

Czy dokonano analizy celowości prowadzenia studiów, w szczególności wskazując różnice w stosunku do innych oferowanych przez Uniwersytet Warszawski programów kształcenia, odznaczających się podobnie zdefiniowanymi celami i efektami kształcenia?

Wydział Polonistyki należy do największych wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego. Jego strukturę współtworzy obecnie kilka dużych instytutów: Instytut Literatury Polskiej, Instytut Polonistyki Stosowanej, Instytut Języka Polskiego (prowadzące studia polonistyczne i logopedyczne), Instytut Kultury Polskiej (prowadzący studia kulturoznawcze), Instytut Filologii Klasycznej (prowadzący filologiczne studia klasyczne), Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej (prowadzący studia sławistyczne), Katedra Językoznawstwa Ogólnego, Wschodnioazjatyckiego Porównawczego i Bałtystyki (prowadząca studia bałtystyczne) oraz Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum” (Centrum prowadzi podyplomowe studium glottodydaktyczne oraz kursy języka polskiego dla cudzoziemców).

W roku 2012 w związku z koniecznością dostosowania programów studiów do krajowych ram kwalifikacji na Wydziale opracowano wnioski o otwarciu następujących kierunków studiów:

- **filologia polska**, specjalności: literaturoznawczo-językoznawcza (studia I i II stopnia, również studia niestacjonarne – obecnie jedyne studia niestacjonarne na wydziale), literatura i kultura polska w perspektywie europejskiej i światowej (studia I i II stopnia), logopedia (studia II stopnia); specjalizacje (na studiach I stopnia): filologia dla mediów, redaktorsko-wydawnicza, nauczycielska, glottodydaktyka,
- **logopedia ogólna i kliniczna** (studia I stopnia); specjalizacje: nauczycielska, glottodydaktyczna,

- **filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie**, specjalności: filologia klasyczna (studia I i II stopnia), literatura i kultura Renesansu (studia II stopnia); specjalizacje: nauczycielska (studia I i II stopnia), edytorska (studia I stopnia),
- **slawistyka**, specjalności: bohemistyka, bułgarystyka, kroatystyka, serbistyka, słowacystyka, słowenistyka (studia I i II stopnia),
- **filologia bałtycka**, specjalności: lituanistyka (specjalność główna, studia I i II stopnia), lettonistyka (specjalność dodatkowa, studia I i II stopnia)
- **kulturoznawstwo – wiedza o kulturze** (studia I i II stopnia); specjalizacje (studia II stopnia) animacja kultury, kultura wizualna.

Wszystkie studia prowadzone na Wydziale lokują się w obszarze nauk humanistycznych (w przypadku logopedii również w niewielkim stopniu w obszarze nauk medycznych) i są studiami o profilu ogólnoakademickim. Mimo tak sformułowanego profilu komponent zajęć dających umiejętności praktyczne jest znaczny, zwłaszcza w programach studiów I stopnia (liczne zajęcia specjalizacyjne, obowiązkowe na wszystkich kierunkach praktyki). Kierunki studiów prowadzone na wydziale są unikatowe – bądź to ze względu na podejmowaną problematykę, bądź stosowane metodologie badawcze i formułę propozycji dydaktycznych. We wnioskach o prowadzenie kierunków studiów owa unikatowość została precyzyjnie opisana. Wszystkie wnioski otrzymały wysoką ocenę Komisji Rektorskich ds. oceny programów kształcenia.

Studia prowadzone na Wydziale – choć wielodzinowe – skupiają się na zagadnieniach językoznawczych, literaturoznawczych i kulturoznawczych, wyposażając absolwentów w specjalistyczne kompetencje badawcze, językowe, redakcyjne, pisarskie, komparatystyczne, translatorskie, medialne oraz umiejętność prowadzenia międzykulturowego dialogu. Wszystkie kierunki umożliwiają zdobycie umiejętności popularyzatorskich, animacyjnych bądź nauczycielskich. Wydział Polonistyki kształci kadry dla instytucji rządowych, samorządowych, oświatowych, pozarządowych, wydawnictw, szeroko rozumianych mediów oraz ośrodków działających w sferze współpracy międzykulturowej. Misją Wydziału jest rozwijanie wiedzy o kulturze polskiej i języku polskim, z uwzględnieniem wielokulturowej tradycji i historii Europy oraz wiedzy o kulturach i językach obcych, w szczególności krajów słowiańskich oraz ościennych.

W roku akademickim 2012/13 Wydział nie otworzył nowych kierunków studiów: wnioski o otwarcie studiów dotyczyły studiów już prowadzonych, których program dostosowano do wymogów krajowych ram kwalifikacji. Wszystkie programy studiów zostały zmienione w niewielkim stopniu, zwłaszcza na studiach I stopnia (na niektórych kierunkach, na przykład na slawistyce, na studiach II stopnia wprowadzono poważniejsze zmiany programowe) – zmiany polegały głównie na rezygnacji z narzucanych przez standardy kształcenia przedmiotów, które jednostki uznały za zbędne, i wprowadzeniu w to miejsce przedmiotów nowych. Opracowano też pewne podnoszące jakość kształcenia rozwiązania szczegółowe (np. wprowadzenie języka kierunkowego jako wykładowego w przypadku studiów slawistycznych, położenie większego nacisku na naukę kompetencji pisarskich na studiach polonistycznych i kulturoznawczych). Korekty wymagała zawsze punktacja ECTS, głównie ze względu na nowy sposób punktowania niektórych przedmiotów obowiązkowych (wychowanie fizyczne) oraz nacisk, który położono na równe obciążenie studentów pracą w każdym semestrze. W przypadku niektórych kierunków zmianie uległa ich nazwa, człony nazwy lub specjalności (slawistyka, kulturoznawstwo – wiedza o kulturze, specjalizacje polonistyczne). Niewielki zasięg zmian spowodowany był narzuconym odgórnie tempem prac, które nie pozostawiło czasu na głębszy namysł, oraz biurokratycznym wymiarem nowych przepisów, zmuszającym raczej do koncentracji na sprawach technicznych: sumowaniu punktów ECTS, wypełnianiu tabel, sprawdzaniu zgodności skomplikowanych

oznaczeń poszczególnych efektów kształcenia. Język nowej biurokracji spotkał się z jednoznacznie negatywną oceną instytutów Wydziału: wskazywano na jego standaryzujący i wyjąławiający z treści charakter, uciążliwy i odciągający od merytorycznych zadań procedury oraz brak elastyczności (szczególnie uciążliwy w przypadku punktacji ECTS, której sztywne przypisanie do określonych treści i etapów kształcenia sprawia, że punktacja ta staje się miarą abstrakcyjną i arbitralną).

Inną istotną przyczyną braku fundamentalnych zmian w programach studiów był fakt, że prowadzone na Wydziale studia sprawdziły się – program opracowywany był w toku wieloletniego namysłu nad dydaktyką Wydziału, w związku z badaniami naukowymi pracowników i we współpracy z otoczeniem społecznym. Problemem Wydziału nie jest brak kompetentnej kadry, prowadzącej badania w dziedzinach związanych z kierunkami studiów – kompetencje kadry i poziom badań naukowych są bardzo wysokie, co potwierdzone zostało w ocenie parametrycznej jednostek, w której Wydział uzyskał najwyższą kategorię. Problem stanowi brak elastyczności w sposobie rozliczania pensum dydaktycznego oraz rozrost związanego z dydaktyką systemu biurokratycznego: pracownicy są przeciążeni, prowadzą wiele zajęć kursowych i nie zawsze mogą poświęcić dostatecznie dużo czasu autorskim zajęciom, bezpośrednio związanym z badaną przez problematyką. Instytuty wskazują także na trudności związane z realizacją pensum doktoranckiego: zmieniające się przepisy, programy studiów i modele finansowania studiów doktoranckich prowadzą do sytuacji, w których (w zależności od zmiennych okoliczności i kierunku studiów) doktoranci są przeciążeni dydaktycznie lub przeciwnie: instytuty nie mogą im zaproponować zajęć, dzięki którym wypełnią swe obowiązki dydaktyczne. Również w przypadku praktyk dydaktycznych doktorantów elastyczność ich rozliczania byłaby wskazanym rozwiązaniem.

Kłopoty związane z pensum pracowników i dotychczasowym sposobem obliczania dotacji stacjonarnej (zależnej od liczby studentów) dały o sobie znać przy pracach związanych z uzgadnianiem programów studiów z krajowymi ramami kwalifikacji. Problemem okazało się utworzenie dostatecznej (przewidywanej przez nowe regulacje) liczby grup zajęć fakultatywnych, zwłaszcza przez jednostki małe, nie dysponujące bardziej rozbudowaną kadrą. Problemy kadrowe (w szczególności brak funduszy na zatrudnianie uzdolnionych absolwentów studiów doktoranckich) są również podstawową przeszkodą dla stworzenia atrakcyjnych programów z licznymi ścieżkami tematycznymi i specjalizacjami do wyboru dla studentów.

Ten problem wiąże się ściśle z innym, wskazywanym przez wszystkie w zasadzie instytuty: trudnością opracowania funkcjonalnej, spójnej merytorycznie i atrakcyjnej formuły studiów II stopnia. Jednostki wciąż mają trudność w odpowiedzi na podstawowe pytania: czy studia te są kontynuacją studiów I stopnia, czy studiami dla absolwentów innych kierunków (studenci mają w tym względzie różne oczekiwania), czy studia II stopnia przygotowują raczej do pracy naukowej (a więc podjęcia studiów III stopnia), czy powinny mieć raczej charakter specjalistyczny, specjalizacyjny? Większość specjalizacji Wydział oferuje na studiach I stopnia; większość sił dydaktycznych lokowana jest w bogatych programowo (czasem aż nadto rozbudowanych – ze względu na wymogi związane z punktacją ECTS) studiach I stopnia i realizowanych na nich przedmiotach o charakterze podstawowym. Dla rozbudowy studiów II stopnia brak sił dydaktycznych, brak też jasnej koncepcji tych studiów – również na poziomie dotyczących ich przepisów prawnych. W obecnej sytuacji (finansowej, administracyjnej, kadrowej) Wydziałowi grozi poważniejsze niż do tej pory zaburzenie równowagi i powiązania między misją dydaktyczną a misją badawczą. Dodatkowym kłopotem okazał się sformułowany w KRK wymóg opanowania przez absolwentów studiów II stopnia języka obcego na poziomie B2+. Brak wsparcia ze strony uczeni i Szkoły Języków Obcych (studentom nie przyznano żetonów) szczególnie odczuły kierunki duże, takie jak

filologia polska, które nie mają możliwości kadrowych ani finansowych, by zapewnić studentom wymaganą liczbę zajęć z języka obcego na poziomie B2+.

Ponadto studenci filologii polskiej sygnalizują niedostatek atrakcyjnych i przygotowujących do wymogów rynku pracy specjalizacji zawodowych (wyjątkiem jest specjalizacja nauczycielska) – zarówno na studiach I, jak i II stopnia. Brak ten ich zdaniem może odbić się negatywnie na rekrutacji na studia II stopnia i wart jest wspólnego namysłu pracowników i studentów.

Problem braku jasnej koncepcji celu studiów i braku kadr koniecznych dla ich realizacji dotyczy w jeszcze większym stopniu studiów III stopnia. Czy studia te służą reprodukcji kadr naukowych i winny być budowane wedle tradycyjnego modelu, czy powinny to być studia specjalistyczne z rozbudowaną ofertą dydaktyczną? Doktoranci udzielają różnych odpowiedzi na te pytania, a obecny kompromisowy i uwikłany w sprzeczności roli model funkcjonowania tych studiów jest źle oceniany zarówno przez kadre, jak i przez doktorantów. Doktoranci nie są zadowoleni z oferty dydaktycznej na studiach III stopnia – konieczności uczęszczania na zajęcia typu OGUN ze studentami niższych stopni, braku/niedoboru specjalistycznych proseminariów, braku zajęć przygotowujących do roli dydaktyka (roli tej nie może pełnić ich zdaniem warsztat emisji głosu). Pomysłem wychodzącym naprzeciw oczekiwaniom doktorantów jest „szkoła mistrzów” Instytutu Literatury Polskiej (planowane wykłady wybitnych polskich i zagranicznych profesorów). W roku akademickim 2011/12 zajęcia takie zorganizowano w Instytucie Kultury Polskiej: przedsięwzięcie zostało ocenione dobrze, lecz okazało się zbyt kosztowne, by Instytut mógł je prowadzić w trybie ciągłym. Być może rozwiązaniem jest zorganizowanie ogólnowydziałowych „wykładów mistrzów”?

Inną przeszkodą dla budowania nowoczesnej dydaktyki są problemy lokalowe i sprzętowe: obecnie wszystkie sale dydaktyczne i gabinety pracownicze powinny być wyposażone w odpowiedni sprzęt komputerowy i multimedialny – w innym wypadku realizacja pewnych zadań dydaktycznych jest po prostu niemożliwa. Niezbędne są też specjalistyczne programy komputerowe, umożliwiające prowadzenie warsztatów na studiach podyplomowych (zwłaszcza w Instytucie Polonistyki Stosowanej). Wydział wciąż nie dysponuje dostateczną liczbą pomieszczeń i odpowiednim ich wyposażeniem. W szczególności dramatycznej sytuacji znajdują się studia bałtystyczne, które dysponują jedną salą wykładową usytuowaną w piwnicy, jednocześnie pełniącą funkcję biblioteki; zajęcia bałtystyczne odbywają się w gabinetach pracowniczych, pomieszczeniach administracyjnych i salach udostępnianych przez inne jednostki już po ułożeniu przez nie planu zajęć (co znacznie utrudnia organizację zajęć na studiach bałtystycznych). Sytuację lokalową pogarszają długotrwałe procedury likwidacji zużytego sprzętu, który przechowywany jest w ciasnych i nielicznych gabinetach pracowników. Posiadanie własnego biurka w gabinecie pracowniczym jest raczej wyjątkiem, nie normą. Dużym utrudnieniem w pracy naukowej i dydaktycznej jest też brak funduszy na zakup nowych pozycji do specjalistycznego księgozbioru (zwłaszcza w przypadku sławistów – studentom brak materiałów do opracowywania zagadnień związanych z kulturą współczesną), brak etatów administracyjnych i bibliotecznych (bałtystyka).

Mocną stroną Wydziału jest współpraca z otoczeniem społecznym w pracach badawczych i zadaniach dydaktycznych (zwłaszcza w zakresie praktyk studenckich i zajęć specjalizacyjnych). Rozbudowana sieć współpracy z instytucjami naukowymi (uniwersytety krajowe i zagraniczne, instytuty PAN) oraz innymi instytucjami życia społecznego (wydawnictwa, redakcje, szkoły, komitety olimpiad, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, media – nie tylko polskie) sprawia, iż – mimo braku na chwilę obecną formalnych procedur oceny programów studiów przez kompetentnych współpracowników –

programy te powstają w żywej współpracy z nimi. Często tymi kompetentnymi współpracownikami są absolwenci Wydziału i instytucje ich zatrudniające.

Kolejną mocną stroną dydaktyki Wydziału są studia podyplomowe. Ich oferta jest szeroka i wciąż wzbogacana. Największe studium podyplomowe – zgodnie ze swą misją – prowadzi Instytut Polonistyki Stosowanej. Instytut prowadzi Pomagisterskie Studium Logopedyczne oraz Podyplomowe Studium Filologii Polskiej (w ramach którego oferuje moduły programowe: Redakcja językowa tekstu, Dydaktyka języka polskiego jako obcego, Komunikacja profesjonalna: wystąpienia publiczne, negocjacje, dyskusje, współpraca z mediami, Retoryka praktyczna, Język w działaniu, Słowo na ekranie, w mowie i w piśmie, Podyplomowe studia w zakresie zawodów medialnych, Logopedia – problemy pisania i czytania w szkole, Nowe media i literatura XXI wieku w nowoczesnej szkole, Nauka o języku w dydaktyce polonistycznej, Polonistyka dla nauczycieli, Specjalizacja nauczycielska). Studia podyplomowe prowadzi też Instytut Literatury Polskiej (Literatura i książka dla dzieci i młodzieży wobec wyzwań nowoczesności), Instytut Języka Polskiego (Polski Język Migowy) oraz Instytut Kultury Polskiej (Studia Podyplomowe dla Nauczycieli „Wiedzy o Kulturze” i Animatorów Kultury). Wszystkie instytuty Wydziału planują w najbliższym czasie uruchomienie nowych studiów podyplomowych (między innymi translatoryjnych, krajoznawczych oraz studiów będących przedsięwzięciami międzyinstytutowymi).

2. Dobre praktyki w ocenianej dziedzinie (rozwiązania sprawdzone i godne upowszechnienia)

- Rozbudowana i wciąż aktualizowana oferta studiów podyplomowych (zwłaszcza w Instytucie Polonistyki Stosowanej).
- Rozbudowana oferta kursów oferowanych przez platformy internetowe, nie tylko dla studentów Wydziału (zwłaszcza przez Instytut Języka Polskiego).
- Szeroka oferta zajęć ogólnouniwersyteckich, zaangażowanie w Festiwal Nauki (szczególnie Instytut Literatury Polskiej).
- Szeroka współpraca międzynarodowa – naukowa i dydaktyczna (możliwość otrzymania podwójnego dyplomu na mocy umów Wydziału z kilkoma zagranicznymi uniwersytetami), w tym wzbogacenie oferty dydaktycznej o wykłady zagranicznych profesorów wizytujących (w szczególności slawistów i bałtystów).
- Udział studentów w popularyzacji swego instytutu, premiowany punktami ECTS (Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej).
- Wprowadzenie polityki otwartego dostępu do utworów pracowniczych i najlepszych prac magisterskich, utworzenie instytutowego internetowego repozytorium (Instytut Kultury Polskiej).
- Coroczny udział wniosków Wydziału w konkursach Funduszu Innowacji Dydaktycznych (na rok kolejny programy dydaktyczne zgłosiły IKP – „Cyfrowy warsztat humanisty” oraz IPS – „Język polski – taki, jakim go nie znacie”).
- Aktywna działalność studencko-doktoranckich kół naukowych (organizacja konferencji, liczne publikacje).

3. Harmonogram działań w celu ulepszenia dotychczasowych lub przyjęcia nowych rozwiązań zapewniających i doskonalących jakość kształcenia w ocenianej dziedzinie

- Rozpoczęcie dyskusji nad kształtem wydziałowych studiów II i III stopnia; przemyślenie formuły studiów I stopnia (być może warto pomyśleć o uruchomieniu międzyinstytutowych

studiów o profilu literaturoznawczo-kulturoznawczym?) i oferty specjalizacyjnej (rok akademicki 2012/13).

– Dyskusja o możliwościach rozbudowy oferty studiów podyplomowych, zwłaszcza w formule e-learningowej (być może w tego typu studia mogłaby zostać przekształcona bogata oferta znakomicie opracowanych kursów internetowych Instytutu Języka Polskiego?); istniejącym studiom podyplomowym należy zapewnić wystarczającą liczbę pomieszczeń (kłopoty mają zwłaszcza rozbudowane studia podyplomowe IPS) – rok 2012/13.

– Dyskusja nad ofertą Wydziału dla innych kierunków studiów oraz cudzoziemców (rok akademicki 2012/13); zgłoszone propozycje: kursy w języku angielskim prowadzone przez platformę internetową dla cudzoziemców zainteresowanych kulturą polską (ekwiwalent studiów polonistycznych, oferowanych przez zagraniczne uczelnie), wprowadzenie kursu pisania pracy magisterskiej w ramach OGUN.

– Rozpoczęcie dyskusji nad bardziej elastycznym sposobem rozliczania pensum dydaktycznego w kontekście planów zmiany sposobu przydziału dotacji na działalność dydaktyczną (projekt rozporządzenia z 12 września 2012 wprowadza nowe składniki algorytmu, takie jak dostępność wykładowców dla studentów) – rok akademicki 2012/13.

– Dyskusja nad celowością i sposobem upowszechniania wyników ankiet studenckich, oceniających zajęcia dydaktyczne – rok akademicki 2012/13.

– Wprowadzenie na Wydziale polityki otwartego dostępu do treści naukowych oraz prowadzenie wydziałowego repozytorium, w którym zamieszczane byłyby artykuły i książki pracowników, prace doktorskie oraz najlepsze prace magisterskie (rok akademicki 2012/13).

– Nowe opracowanie merytoryczne i graficzne strony internetowej Wydziału oraz instytutów oraz przeniesienie ich na portal UW (wkrótce szablon dla wszystkich stron wydziałowych i podstawowe narzędzie uniwersyteckiej komunikacji; możliwe uzyskanie środków z funduszy Erasmus na promocję zagraniczną uczelni) – rok akademicki 2012/13.

– Wyposażenie w multimedia wszystkich sal dydaktycznych (harmonogram realizacji zależny od środków finansowych).

– Uzupełnienie braków kadrowych w administracji Wydziału, zwłaszcza konieczność stworzenia etatu inżynierjno-technicznego/naukowo-technicznego w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego, Wschodnioazjatyckiego Porównawczego i Bałtystyki (obsługa administracyjna jednostki i jej biblioteki) oraz zapewnienia obsługi sekretariatu studiów podyplomowych w IPS (być może jeden etat wystarczyłby realizacji tych wszystkich zadań) – rok akademicki 2012/13. W kontekście możliwego wzrostu wynagrodzeń (zapowiadane podwyżki) warto przemyśleć system wynagrodzeń administracji – w ostatnim roku na Wydziale Polonistyki obniżono (ze względu na złą sytuację finansową jednostki) i tak już bardzo niskie pensje osób zatrudnionych w administracji, a liczba i waga zadań powierzanych tej kategorii pracowników systematycznie rośnie wraz z informatyzacją i towarzyszącym jej wzrostem biurokracji.

– Aktywna polityka promocji wydziałowych studiów, dyskusja nad strategiami rekrutacyjnymi (zwłaszcza na studia II stopnia) oraz instytucjonalizacja więzi z absolwentami Wydziału – rok akademicki 2012/13 oraz 2013/14. Zgłoszono następujące pomysły:

* wykłady dla licealistów, działania popularyzujące naukę, zaangażowanie kół naukowych do promocji kierunków studiów,

* organizowanie uroczystości wręczenia dyplomów licencjackich i magisterskich (na wzór promocji doktorskich),

* zjazdy absolwentów,

* badania losów absolwentów realizowane poprzez zajęcia z metodologii badań etnograficznych oraz stworzenie bazy instytucji zatrudniających absolwentów/instytucji

współpracujących z Wydziałem (baza taka mogłaby być również bazą instytucji, w których studenci mogą odbywać praktyki).

4. Załączniki (pomocne UZZJK w pracach nad sprawozdaniem z oceny własnej w skali całej uczelni)

Brak.

Sprawozdanie, opracowane przez Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia zostało zaakceptowane przez Dziekana Wydziału Polonistyki w dniu

Podpis Dziekana Wydziału

Podpis Przewodniczącego WZZJK